

СРПСКИ СИОН

Год. XI

Број 51

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ВЛАСНИК

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије

УРЕДНИК

Протопрезвитер Јован Јермић

У Ср. Карловцима у недељу 23. децембра 1901

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

по Божјој милости и вољи српскога народа, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његова Цар. и Ап. Краљ. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА ПРВОГА, прави тајни саветник, кр. угар. великашког дома члан, преизредних ордена: ц. и кр. гвоздене круне првога степена кавалер, краљ. српских првостепених ордена: Белога орла са златном звездом и св. Саве, као и Њажества црногорскога Данилова реда првога степена великокрстник и т. д.

пречасном православном свештенству оба реда, и побожном православном српском народу богозраниме архидијецезе Карловачке, прелубазној частви својој духовној, шаље усрдни поздрав и патријарашки благослов.

Вали до великога, млађи до старијега, сиромаша до богатога, неук до ученога, сви сте се, љубазни моји, искупили данас у својој светој цркви, да и у њој Господу Богу на Божићној милости благодарите, у данашњи дан преславно рођеноме Спаситељу света да се поклоните и хвалу недостойним устама — принесете, а песму Божићне радости своје умилно отпевате.

И као да вас гледим једно до другог, све вас, мила децо цркве и народа мога, како вам се на лицу заруменила радост зоре Божићне, како вам из очију трепти светлост звезде Витлејемске, како вам са чела српскога само што не проговори милина, која вам се разлила по души и срцу, из набујалога данас осећаја вере нам хришћанске светог нашег православља.

Са осећајем тим надмеће се песма Божићна широм целе моје богоспасајеме Архидијецезе, широм целе мојем Поглаварству поверене двестагодишње православне српске Митрополије Карловачке.

Тај осећај, са песмама својим, понавља се сваке године пуних деветнајест стотина година у целој свету хришћанској. Прва година и двадесетого века навршује се, а та се песма увек истом снагом разлеже и осећај Божићне радости се не гаси, као што се неће ни угасити.

Но и ако је тако, и ако се народи све више хвале вером у Господа Исуса Христа и крштењем својим у име Његово поносе и множе; и ако непрестано признају и узносе науку Христову као реч Божју, — е да ли у целом свету хришћанском и бива све по науци тој?

И ако народи хришћански славе највећом радошћу свјетлост разума, који је у данашњи дан човештву засветлио; и ако се клањају сунцу правде, које је у данашњи дан грануло, — е да ли та светлост обасјава душу, и е да ли то сунце загрева срце сваког Хришћанина? Јесу ли они сви и по делима Хришћани — као што су у крштењу постали, и како се тим великим именом радосно називају?

Господ Исус Христос рекао је: „Ја сам видело свету, ко иде замном не ће ходити по тами, него ће имати видело живота. Који није самном, против мене је, и који не сабира самном, просипа“. — А да ли сви, који су се Христовима назвали, заиста иду за Христом, да ли сви сабирају с Њиме?

Христос је рекао: „Ја сам пут и истина“, — а да ли се цео хришћански свет држи тога пута, да ли чува и храни истину ту?

Христос је рекао: „Ко заповеди моје држи, има љубав к мени и остаће у љубави мојој“. — Еда ли сви Хришћани држе заповеди Христове? Јесу ли сви увек у љубави тој? Ево једне заповеди Христове, у којој су многе друге. „Ово је заповед моја, говори Христос, да имате љубав међу собом, као што ја имадох љубав к вама; да љубите један другога, као што ја љубих вас, да се и ви љубите међу собом“.

Љубазна децо моја, еда ли је та љубав међу вама, еда ли је увек и у свему; да ли је она међу свима вама, зар и међу свима, који се у име Христа крстише? Не. А није ли Христос рекао, да ће се Његови ученици познати баш по томе, ако узимају љубав међу собом?

Чули сте и знате ви, љубазни моји, ко ту љубав има, шта љубав та чини и каквим се врлинама и добродетељима хришћанским украшава.

Речима св. апостола Павла писао сам ја вама и о томе. Сетите се и данас, да та љубав „дуго трпи, да је милокрвна, да не завиди, да се не велича, не надима, да не чини што не ваља, да се не срди и не мисли о злу, да се не радује неправди, а радује се истини, да никад не престаје“. — Сетите се велим свега тога, али и свега у животу људи других и у животу вашем, те зар не ћете признати како је мало оних, који би се пред Господом Исусом Христом могли похвалити са држањем Његових заповеди, ма да се Његовим именом хвале, у име Његово крсте и веру у Њега исповедају.

Љубав и прашта. У праштању је величина хришћанске љубави, семе многога добра и сатирање многога зла. Христос нам је оставио и нарочиту заповед о праштању: „Ако ти сагреси брат твој, накарај га, па ако се покаје, опрости му. И ако ти седам пута на дан сагреси и седам пута на дан дође к' теби и рече: кајем се, опрости му“. — А раде ли тако увек сви Хришћани; како је у народу моме? Да ли има кајања, да ли има праштања? Погледајте око себе, ма на коју страну. Како се негује та врлина хришћанска, а колико њих заборављају Христове речи: „Опраштајте и опростиће вам се“, — не сећајући се ни оне, да је онај кривац за све, који сагреси у једноме, ма и сав закон други одржао.

Много је тих криваца, љубазни моји; има ли га, који кривац такав није? Увек ће их и бити, јер нема човека без греха, јер и по сведошци св. писма „сви погрешујемо много пута“. — Да, бива и међу Хришћанима много, што се про-

тиви божанској науци Господа нашег Исуса Христа. У хришћанском свету још много није учињено, што треба да буде. Али Хришћанство за тим тежи, Црква Христова непрекидно ради на томе, да се сваки Хришћанин за себе и сви заједно у свему што више приближе што живљој вери, што више идеалу савршенства, који је сам Христос поставио.

А што ипак поред свега тога, не бива ни међу Хришћанима, како то Христова наука учи, како то Црква Христова жели и о чему се непрестано стара, није томе узрок та наука, нити може бити узрок Црква. Зар сунце да је криво, ако на њ наиђе облак? Је ли оно престало бити сунцем, ако се неко склања испред њега? Зар сунце не светли и не греје и онда, кад га ми не видимо? Законодавци и закони зар, да су криви, кад људи не раде по законима, него долазе у сукоб са законским прописима? Не.

Па ипак има људи, који у своје грешном мудровању, које се у човеку рађа са разлога разних, устају на веру и Цркву Христову зато, што сви Хришћани нису послушни својој вери и Цркви, јер сви не иду за светилом Христове науке, него ходе неки и по тами, кријући се светлости њезине, затварајући пред њом очи своје, а гласу Цркве уши своје, те робујући греху слушају сласти његове. — Но таква мудровања, љубазни моји, долазе баш од оних, који или сами робују греху, или никад нису ни покушали да према снази својој потпомогну тежње и настојања Христове Цркве, ма да су то дужни чинити не само пастири Цркве, него и сви други чланови њезине, јер смо многи једно тело у Христу, а по себи смо уди један другоме. А као такви дужни смо сви, по различитим даровима које имамо и које примисмо, сваки своју лепту допринети постизавању свима нама и ради свију нас постављене цели у Цркви Христовој.

Као што рекох, грешно је то мудровање: са кривице Хришћана осуђивати Хришћанство, због грешности чланова Цркве, вређати саму Цркву Христову. Али је души мојој Архипастирској још теже, кад се таквим мудровањем заносе и деца мога милог народа и свете Цркве, те кад у заблуди својој и у незадовољству са собом самима или са другима, траже изван своје Цркве начина, да постану бољима и боље да нађу, а нису све то тобоже могли наћи у Цркви Христовој.

И хоће неку нову веру, да се у њој тобоже приближе вољи Божјој и Господу Богу да угоде, а остављају своју свету Цркву, коју је сам Син Божји основао, да људе научи вољи Божјој покоравати се и Господу Богу служити. Хоће неку нову веру назаренску, да тобоже у њој покају грехе своје, а затварају срце и душу науци своје вере прадедовске и остављају свету Цркву праотаца својих, која их је сваки дан звала на покајање, која тугује над гресима своје деце, а учи, да је радост велика на небу, кад се и један грешник покаје; која оставља деведесет и девет оваца да нађе и поврати ону једну залуталу и изгубљену.

У скупштину назаренску нешто их вуче и води, да се тамо тобоже поправе, а остављају пресветом крвљу Сина Божјег сазидану Цркву, која је човеку очи отворила, чело подигла и високо га уздигла из вртлога и понора зала небројених; Цркву, која је поправила толике народе, милијуне душа извела из таме греховне, милијуне срдаца оплеменила; која деветнајст векова светли народима показујући им путе, стазе и богазе, да опет у зло не залутају. Остављају ону Цркву Христову, која ће човештво — и поред великих умова људских, поред науке и умља свакога — и од сада једино она кадра бити водити, као добра мајка чедо своје, и придржавати га да не посрне, а посрне ли по слабости и грешности својој, да не падне у мрак зла, из којег она га је једина била кадра и подићи.

У скупштину назаренску заилазе неки залутали синови народа мога, да се тамо тобоже науче као браћа живети у љубави, један другоме зла не чинити и један другога потпомагати, а обилазе Цркву Сина Божјег, кроз Којег смо сви

посињени Оцу небескме, Који је збратимио све људе и учинио их равнима пред Богом. Обилазе они свету Цркву своју, која је из љубави постала, из које деветнајет векова греје топлота те љубави, која учи да се у вери Господа нашега Исуса Христа не гледа које ко, јер је у њој човек, по речима св. Апостола, са златним прстеном и у светлој хаљини раван сиромасу у рђавој хаљини, и који нас учи, да носимо терете један другога, да се један другом увек на невољи нађемо, за ближњег свога и душу своју да полагемо.

О грешности тешке, о заблуде велике: остављати Цркву Христову, а тражити љубав у назаренској зборници. Остављати Цркву, која је Црква љубави, која учи да онај не позна Бога, који нема љубави, а који стоји у љубави да стоји у Богу и Бог у Њему стоји, јер Бог је љубав. Остављати цркву, која учи да је у љубави савршенство, да је крвник људски сваки, који мрзи на брата свога, — а тражити љубави у зборницама назаренским, у које се скупљају баш они, који са нељубави ближње своје учвелише злим делом ма којим, који одбегоше Цркву Христову, јер не испунише науку Његову, која учи и пропева и љубав ову: „И ако љубите оне, који вас љубе, каква вам је хвала? Јер и грешници љубе оне који њих љубе. Али љубите непријатеље своје, добро чините онима који на вас мрзе“.

Јесте ли чули, љубазни моји, ову науку? — И може ли бити веће љубави од ове, којој нас учи Спаситељ света, у име Његово света Црква Његова, а са целом Црквом и наша света православна, коју нам је св. Сава наш оставио, као милу ћерку Цркве Христове. То је врхунац љубави, то је љубав којом је само син Божји, по вољи Оца свога, могао загрлити цео свет, а коју је као узор оставио у Цркви својој, да јој се људи приближују.

И зато нека се свако остави грешнога мудровања, о којем вам данас пишем, срцу своме на утеху а ради нашег спасења. Такво мудровање не тежи добру, него крије зло. И ако неко не чини своју дужност, никога то не ослобађа од вршења дужности његове, нити у томе може наћи узрока, да кривцем чини своју веру и Цркву, која те дужности налаже. Него свима вама, љубазна децо моја, нека је што већа тежња, да вам живот и дела ваша буду у складу са науком и црквом Христовом и хришћанским дужностима вашим. А пре свега да имате непрестану љубав међу собом, јер љубав покрива мноштво грехова и свега је савршенства.

Неправдајте се туђим недостатцима и погрешкама, нити се угледајте на њи, него тежите узору љубави у Господу Исусу Христу. На тој љубави ће се и од данас и увек сунчати народи; на светлости њеној просвећујте и ви ум и вољу вашу и загревајте срца своја у светој нам вери и Цркви православној.

Унесите ту светлост у породице своје, у школе, у друштва, у цео народни живот. У тој светлости нека се рађа свака ваша мисао, свака жеља, тежња и намера, а врши свако дело. И тако ћете Господу Богу угодити, у данашњи дан преславно рођеноме Сину Божјем најлепше даре принети, светој вери и Цркви православној послужити, премилостивом Цару и Краљу нашем своју послушност показати, драгој нам домовини службу одужити, а лепшој будућности и сваком напретку, и своме и српскога народа нашег, темеље учврстити. —

Као што сам се свагда досад, тако ћу се и одсад увек молити вишњем Богу у Пресветој Тројици, да вам у свему овоме у помоћи буде. И у тој молитви за цео народ мој, поздрављам вама свима, љубазна децо моја, Рождество Христово, Ново Љето, св. Богојављење и понос српски, српске православне Апостолске Цркве Светитеља Саву.

Благодат, милост и мир од Бога Оца и Христа Исуса Господа нашег свима вама. Амин.

Дано у Ср. Карловцима 1901. године од рођења Христовог, а патријараштва нашег дванајесте.

Горе поменути смирени Патријарх
Георгије Бранковић.

Његово Високопреосвештенство господин епископ
Пакрачки Мирон Николић благоизволео је ру-
коположити свршенога богослова Стевана Ја-
њето вића дана 1. (14.) децембра о. г. за ђа-
кона, а 2. (15.) децембра о. г. за презвитера.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

Спољашњи и унутрашњи опит у хришћанској религији.

Написао: Докт. медицине Ник. Пясковскій.

„Моје брѣније нѣсть мое, но посла-
шахъ ма. Иже кто хошетъ волю
бгву творити, раздѣлетъ ѡ брѣ-
нии, коѣ ѿ бга бѣтъ“ . . . (Јов. VII.
16—17).

Бже кѣ исперва, бже самшахомъ,
бже видѣхомъ ѡчима нашимъ, бже
бжарѣхомъ ѡ рѣки нашѣ ѡса-
заша, ѡ словеса животнихъ . . . .
возвѣщаемъ вамъ“ . . . (1. Јов. I. 1—3.)

Познато је, да су се најјејачији успеси
у области природних наука постигли у
последње време, наиме од онда, од како
су учењаци упоредо са научно-философским
гlediштем дали прво место у научној ме-
тодологији опиту, експерименту. На тај
начин јасно је, ма како се упињао ум
људски са својим логичким операцијама,
да проучи предмете природе, која нас
окружава, да би наука без опитних метода
била осуђена на неизбежни застој. У истину
човек је надарен не само јединим умом и
разумом са његовом логиком, него још и
разним органима чула, као: видом, слухом,
опитом, мускулним осећајем и т. д. Зна
се, да слепец нема опитне преставе о све-
тлости, дакле он не може изучавати при-
роде по тако широком мерилу, као човек,
који види. Темељно изучити науке, као
кемију и физику, без опита није могуће.
Ко хоће да буде кемичар, мора из авди-
торије прећи у лабораторију, да сам ли-
чно прође науку, уз помоћ онита или ек-
сперимента. То се исто односи и на све
опите науке простране области природо-
знанства. Руке, очи уши, језик, нос, —
сви ови органи играју велику улогу код
истраживања за ученог испитивача природе.
Једном речју, не може се ни замислити
савремени природоиспитивалац без опита.
И што су боље утврђени опитни методи

природознанствених истраживања, тим су
резултати научних испитивања и открића
обилатији и тачнији.

Буквално то исто вреди и за изуча-
вање и живо усвојење јединствене пози-
тивне религије на свету — религије Хри-
шћанске. У овој наиме религији опит игра
најодличнију улогу за свакога човека, који
жели да схвати велике тајне науке хри-
стове. При томе у хришћанској религији
неопходан је не само спољашњи опит, тј.
тај, који је доступан спољашњим органима
чула људских: виду, слуху и т. д., него
још више унутрашњи опит срца, који на
широко обухвата сами живот у духу на-
уке Христове.

Унутрашњи опит у хришћанској ре-
лигији јест битни услов за питање, разви-
так и неговање органа нашега бића, који
се зове религиозним чувством, којим се
реално, као каквим духовним очима при-
мају силе и светило духовног, небесног
света.

И ако овај важни орган религиозног
познања у човека није још развијен, и
још горе, ако је он атрофиран,* ослабљен,
то свет духовни са својом атмосфером и
небесном светлошћу не може бити досту-
пан човеку.

Овде се у таком случају добива исти
резултат, као као кад би човек наружио
хигијену својих очију, кад би их заслепио
живећи у прежаркој атмосфери или пре-
напрежући свој вид читањем при оскудном
осветлењу. Као што око човечеје треба
особито старана о његовој правилној
функцији, тако и религиозно чувство, ово
унутарње око душе, треба за примање
духовне светлости особито старана, да
би развитак његов и раст био правилан,
сагласно са законима своје нормалне фун-
кције. — И ако сваки орган људскога
тела за правилну функцију, развитак и
нужно питање треба вежбања, то тим
више треба тога за своје питање, раст и
развитак тако нежни орган човечејег духа
— религиозно чувство. Ако се ко без веж-
бања атрофира као н. пр. код кртине, која
живи у земљи и бежи од сунчане светлости;

* Атрофија-дегенерација, закржљавост, која је по-
следица дуге неупотребе неких органа.

то ће се тим пре извршити атрофија религиозног чувства, ако се оно не вежба и не користи лучама светлости религије Христове.

Само теоретично изучавање религиозних истина, без учешћа оних хришћ. живота, није dostatно за вежбање и развијање горе споменутога органа религиознога познања. И најученији богослов мање је познат са реалним деловањем вишег духовног света, него ли неуки и скромни Хришћанин са дубоко и широко развијеним религиозним чувством.

Први носи у своме уму једино преставе о Богу и у опште о невидљивом духовном свету; а други реално прима деловање благодати Божје. Први може прекрасно знати све потанкости система богословских знања, а други онитно стоји у додиру са тајнама духовнога света. Први много знаде о Богу и Његовој благодати, а други непосредно, реално осећа Бога и Његову благодат.

Да би имали бољу наочигледну преставу о овом одношају знања и опита у хришћанској религији, доста је, да покажемо на следећу аналогију.

Преставите човека који изучава физику по књигама, шта више са прекрасним пртежима и сликама, али није никада заврио у физикални кабинет, никада није учинио ни једног физичког опита, никада се није уверио, каква је у истину електрична струја, никада није видео, како се светлост кроз призму прелама како се разлучује у боје, дуге. Разуме се, да ће овакав човек имати неко знање или боље рећи преставе о физици, али неће имати правога опитнога знања о тој опитној науци. И, разуме се, обични (прости) техничар, који непрестано ради са физикалним апаратима, у суштини више је реално познат са физичким појавама, ма да и нема опширног теоретског знања у области горе споменуте науке.

Како се често људи жале, да би (они) ради веровати, ради би имати религиозно чувство, али да им се никако не да вера и тесно с њом спојено живо религиозно чувство. — Вечне сумње у истине хришћ. вере, ледена хладноћа срца и тупа равно-

душност према појавама вишега поретка религиознога живота — то све заједно узето чини јаку препону за силе искрене вере и дубоког религиозног чувства.

Но ове обичне жаобе јесу резултат тога, што опити правога хришћ. живота нису ни мало познати људима, које узбуњују религиозне сумње и у којих нема ни мало религиозног чувства.

У хришћанској религији неопходна су два опита: спољашњи и унутрашњи. Ми ћемо се најпре задржати код разматрања спољашњег опита.

Овај опит у пракси хришћанског живота особито се може применити на децу. У детета, као што је познато, спољашњи органи чула: вид, слух, мускулни осећај, особито интензивно функционишу. Дете много јаче осећа околни свет, него ли одрасли. Рефлексија је код њега знатно мање развијена, него ли код одраслога. Оно, тако рећи, мање мисли, него ли осећа. Ево за што спољашње изјаве религиознога чувства човека, као: крсни знак, клањање, посећивање храма, свештене слике, иконе, свештене радње код богослужења — све то највише привлачи пажњу детета! Све то оно живо прима својим спољашњим органима чула. Пролази дуго времена, док дете од осећаја пређе к рефлексији, к сазнању и разумном схватању свега, што се око њега догађа! Отуда је јасно, како важан значај за развитак и одгој религиознаг чувства дечијег има разумно поступање родитеља и педагога код спољашње стране религије, код њених обреда и т. д. Интензивност и свежина осећања онога, што се око детета догађа, јест први услов за живо усвајање религиозног чувства. Што је у овоме погледу одвише, штетно је. То чини да у детета ослаби интензивност осећаја, после чега наступа чам. Ево за што није педагошки, водити децу на богослужења која дуго трају, ако родитељи васпитаоци нису сигурни, да ће деца остати за цело време свршавања тих богослужења пажљива. И заиста као резултат умора од дугог стајања на богослужењу појавиће се код детета расејаност, дуго време, немарење за молитву и свештенодејства, а из овога

се неминовно рађа код детета неуважавање предмета религије, навика на индиферентни одношај према светињи и т. д.

Што се тиче одраслих људи, њима се спољашњи опит у области религије на широко открива са евом фактичном области историје хришћанства. И са ове стране, сваки човек који часно мисли, схватиће, увидеће, да Хришћанство није ма каква доктрина или пространа философа, основана на једном назору, него читави низ историјских факата, објективно емпиричког карактера, исто тако тачно и шта више научио утврђених и доказаних, као и који му драго природо-историјски факат позитивног карактера, И сва дуга система историјских догађаја, која се састоји из безбројних факата историје Хришћанства, овећана је централним вечним апсолутним и најсветијим фактом, коме је име Христос Спаситељ. Та само Хришћанство и јест у суштини Исус Христос распети и ускрсли.

Ако има људи, који примају само један део учења Христова, одричући сваки значај делима Његовим и још више личности Његовој, то се та појава може протумачити с једне стране недостатним познавањем Јеванђеља, историје и научних метода историјске критике, а с друге стране болешћу срца људскога, која се зове чудобојажљивошћу и кужним скептицизмом, који нема основа. Таквим људима остаје само једно: учити се и учити се. Назори и сама философија у ствари позитивне религије Христове са свим су недовољни! Човек непознат са методима науке, са методима историјске критике, судећи уз то о истинама Хришћанства са тенденциозног гледишта, сличан је слепцу, који суди о бојама. — Разуме се, да овакав човек неће бити никада у стању приближити се истини, а још мање ће је познати. Овде је дакле нуждан, као и у природознанству, експеримент. Изучавање историје Хришћанства мора бити експериментално уз најстрожију примену историјске критике. „Испитајте писанија,“ то је најсветији завет за све, који се сумњају, изречен на уста самога Богочовека. Испитивати св. писмо значи на широко при-

мењивати методе спољашњег опита на изучавање свештеног летописа.

(Свршиће се.)

Православна Богословска Енциклопедија.

Читаоцима овога листа познато је, да је у православном руском свету прошле године, баш на измаку деветнаестог века (месеца октобра), угледала света прва свеска и нама данас преко потребне књиге под горњим насловом. Ове године изашла је и друга свеска, а од сад ће сваке године — до 1905. — излазити по две свеске. — Вредни професор Петроградске Духовне Академије А. П. Лопухин, уз помоћ великог броја најбољих сила на руској богословској књижевности, почео је 1900-те године, као бесплатан прилог, уз врени богословски журнал „Странник“ издавати „Православну Богословску Енциклопедију“ обећавајући, да ће до 1905. год. inclusive изаћи цело дело у 10 свезака — свеска у обиму од 40—45 штампаних табака и са илустрацијама. Да ће пак то капитално дело, по садржају своје и по начину излагања тога садржаја, одговорити своје задатку, јамчи нам пре свега у ту сврху сакупљено лепо коло све самих професора свих руских духовних академија и неких универзита, који су искључиво доктори, магистри или кандидати своје струке и на књижевном пољу стекли себи лепа гласа. А већ и из ове до сад изашле прве две свеске „Енциклопедије“ види се јасно какав је план, система и начин излагања предмета садржаја. — У њих улазе сви предмети по св. Писму, библијској историји и археологији; основно догматично и морално богословље; опћа црквена историја, а особито православна: руска и словенска; обличавање иновernih вероисповеди, раскола и секата; канонично право и пастирска пракса; литургија, агијологија и црквена археологија; проповедништво и историја проповедништва, те философија и педагогика — у колико стоје у свези с богословијом. — Особито је обраћена пажња на изразу питања по хришћанској апологици и изобличавању раскола и јереси, те је тиме дат пастирима цркве готов материјал за одбрану истине религије и православља од нападаја на њих невере и сваковрсних лажних учења. Исто тако, ради црквено-практичког интереса излажу се врло исцрпно и питања литур-

гичка, а дан је и потпуно речник свих светитеља православне цркве с потребним податцима из њихова живота и рода. А и излагање тих предмета је популарно у најбољем смислу те речи, т. ј. не упушта се у суху ученост појмљиву и интересантну само ограниченом кругу учених специјалиста, већ даје само главни садржај предмета у општепојмљивом облику и с таквим подробностима, које могу изазвати интерес и одговарати потребама знања сваког богословски образованог човека. Уз то, поред те популарности излагања, износи се свуда последња реч науке тако, да ова „Енциклопедија“ заиста стоји на високом новоу савремене науке. А да би овај „Богословски речник“, или „Богослов. Енциклопедија“, могла послужити и као ручна помоћна књига и људима науке, — уз сваки мање или више знатнији чланак, — приведена је и односна литература по том предмету како инострана уопће, тако особито руска. Језик у „Енциклопедији“ је сбијен, али зато ипак врло јасан и чист.

Побуде, које су при том великом књижевном подуху руководиле ученог издаваоца и његове другове, потекле су из свесног уверења, да је у данашње доба православном свештенству (а и православном образованом друштву у опће) од преке потребе такав „Богословски речник“, који би могао послужити, као ручна књига по свим предметима богословскога философског знања, како би и сваки православни свештеник знао за последње резултате богословских, философских и педагошких наука, те стојао на висини савремености¹. — У свештенства свих западних цивилизованих народа већ одавна има сила разних ваљаних помоћних руководних дела, помоћу којих су они кадри свагда доста брзо упознати се са свима богословским и философско-педагошким питањима. Па и поред тога, што је у тог западног света тако много посебних и капиталних дела по свим гранама богословских наука — ипак тамо познавајући практичну вредност таквих научних речника — издано је и издаје се још и данас знатан број Енциклопедија². — И руски учени православни богослови

¹ Види: „Странникъ“ год 1899. стр. V—VI; Предговор „Правосл. Богосл. Енциклопед.“ I. св. и др.

² Поред знамените „Реалне Енциклопедије“ Херцога која од 1896. излази већ III-ћим издањем, споменућу само велику римокатоличку енциклопедију (Kirchenlexicon) Ветцера и Велте, који од 1882. год. излази II гим издањем, те Мајзелов (Meusel) кратки богословски речник

осетили су ту празнину у књижевности својој, поред свега тога, што у њих данас има већи знатан број ваљаних учбеника и добрих специјалних научних дела по свим гранама богословске књижевности. Знали су они, да „Енциклопедију“ ради њене практичне вредности не могу заменити ни учбеници најбољи, ни специјална дела најизвршнија — јер не могу ни с формалне ни с материјалне стране свима доступна бити. Па с тога дочекавши прилику, да су у тако сретном положају, да имају довољан број богословско-научно спремих и вољних сила латиме се да за своју св. православну цркву издаду таково дело, које ће бити од огромне користи како по развитак научног богословског знања свештенства, тако и по развитак религијозне свести образованог православног друштва у опће. А у бризи око добра свога свештенства вредна браћа наша Руси нису заборавили ни нас и православне Словене у опће: звали су они добро, да ће таково дело и нама од велике користи бити поред наше врло слабе, тако рећи, јадне богословске књижевности. Стога и обратише знатну пажњу и на свесловенски, а нарочито православни словенски елемент, као што о томе довољно сведоче до сада у II-гој свесци „Енциклопедије“ изашли чланци о Босни, Бугарској и Буковини; а уз то обећавају, да ће од сада још опширније и исцрпније излагати предмете, који се односе на цркву и живот словенских народа.³

— И браћа Бугари, одмах по изласку прве свеске овога дела, увидеше вредност његову, знајући какову би им празнину попунило то дело, кад би га достојно пресадили у малену и нејаку богословску књижевност своју, те се у Бугарској организовало друштво богословски образованих људи, које се својски латило посла, да на бугарском језику изда ту „Православну Богословску Енциклопедију“. — Само ми православни Срби ћутимо и не мичемо се с места у сусрет братској помоћи, а прекој нам потреби, већ мирно и, рекао би, уопће равнодушно гледамо где сви, па и мањи народи, испредначују озбиљнијим и оштријим кораком пред нама, док заборављамо на преке потребе времена — по цркву, свештенство и народ свој. Стари

(Kirchliches Handlexicon), који је 1900-те довршен, да и не спомњемо многе друге.

³ Види: „Православная Богословская Енциклопедия“, Петроградъ 1901. св. II. стр. IV. у примедби.

наши, кад не могоше што сами извести, а они се потрудише да бар све што год је најбоље и потребније било преведу на српски — из грчке и других књижевности. Па и ми данас кад нисмо у сретнијим приликама, шта треба друго да радимо, него што су и наши стари радили, и што раде и данас други мањи и већи просвећени народи. Желимо ли, дакле, добра и напретка св. цркви, свештенству и народу своме, не смемо скрштених руку стојати, па чекати еретније прилике, већ живом вољом и устрајном енергијом латимо се посла, па у колико, са ових или оних околности, не можемо сами самосталне потребне и корисне радове производити, а оно барем пресађујмо неопходна и прекопотребна нам ваљана дела у нашу књижевност из страних књижевности, а нарочито из књижевности великог и братског нам руског народа. — Да је пак, међу осталим, горе приказана „Правосл. Богосл. Енциклопедија“ нама од преке потребе, није ни потребно трошити речи на доказивање тога, о чему нас уверавају примери руске и бугарске цркве, као и свих других просвећених народа, те што је већ и само по себи тако јасно сваком здравом уму. Такова књига у преводу српском, разуме се са опширнијим допунама из живота и рада наше српске цркве и народа, требала би, да се поред св. Писма налази на столу сваког православног свештеника. — Та многи и многи свештеници немају у књижници својој скоро ни једне богословске књиге из које би могли обнављати и црпети себи потребна знања за узвишену службу своју, па стога призвати морамо, и не стојимо свагда на оном научном нивоу, на ком видимо свештенике других вероисповеди, које живе с нама и окружавају нас. Узрок томе је пре свега, поред извесне немарности (будимо искрени!), и то, што у нашој богословској књижевности осим часних изузетака тако рећи и немамо таквих дела, а делима страних богословских књижевности, поред тога што су одвећ скупа, не може се многи наш свештеник користити већ и ради тога, што не зна стране језике. Стога нам је таково дело, као што је „Православна Богосл. Енциклопедија“, заиста од преке потребе.

И браћа свештеници, који осећају у себи способност и истрајне воље за такав, истина, не лак, али за то племенит и користан св. цркви и свештенству нашем рад, велико би добро својој осталој у Христу браћи учинили, кад би се,

попут Руса и Бугара, ухватили у одушевљено коло заједничког рада, па прегли удруженим силама својим, да преседе то племенито стабло из братског нам руског-богословско-књижевног врта, у сиромашни врт наше српске богословске књижевности. Разуме се, да би тада, према нашим потребама, требало додати извесне опширније допуне из историје, обичаја и других особина наше српске цркве по свим крајевима и нашег целокупног народа. А све то лако би се дало извести уз вољан, сложан и устрајан рад. — Што се пак тиче издавања тако преведеног и допуњеног дела, држим да би се удружена у Христу браћа могла обратити с молбом св. Архијерејском Синоду, да удружени рад, уз Архијерејски благослов свој, и материјално потпомогне, па да наше свештенство што пре, сигурније и што јестиније дође до прекопотребне му ручне књиге, из које ће моћи стећи, за савремене наше прилике, довољно потребна знања и бити на једнаком научном нивоу са свештенством осталих вероисповеди.

Нек не буду овакови и слични позиви у народу и свештенству нашем, увек само „глас вапијућег у пустињи!“ Прегнимо вољно и устрајно! У то име помог'о нам Бог!

Р. М. Г.

Педагошке искрице.

— КС. П. Побѣдоносцевъ —
превео Драгутин Драгојевић свештеник.

(Свршетак.)

XXXIX.

Штетан је сваки васпитни значај школе онде, где је она оруђе политичких или социјалних партија. Тада она престаде удовољавати потребама народне душе, служећи само извештаченим потребама партије или социјалног учења. Така школа бива за народ насиљем и мрека му постаје. Оделивши се од душе народне, губи она под собом темељ и прави карактер свој. У души народној крију се инстинкти добра, истине, поретка, здравог смисла, побожности. Кад школа удовољава тим инстинктивима побуђујући их, соколећи и утврђујући у добрим навикама, тада народ схваћа школу и љуби ју — тада се школа срађа са народом и народ с њом.

XL.

Добро је, кад је у школи све светло и весело — у истини добра је школа та. Авај!

несрећа наша, сиротиња наша гони нас, да се задовољавамо са тамним, тесним просторијама — а негде богме и без светлости. Но рђав је учитељ, кад му је школа невесела, кад деца радосна не долазе. Где је само могуће украшавајте школе ваше, гоните из ње нечистоту и прашину, и мрачне боје, које на душу детињу рђаво утечу. Нека школа буде пријатно место заједничког живљења — јер ако је оно мрачно, школа ће га обасјати, ако је без интересовања духовнога, школа ће му прицепити мисли и осећаје, ако је огрубило и очврсло, школа ће му љубав усадити.

XLI.

Учитељ може у сретним приликама постати управитељем школе. А ево кад — ако није снагу утрошио и духом малаксао онда, кад му је он најпотребнији.

XLII.

Управитељ завода мора се сав њему посветити и живети животом његовим. Школа почиње у 8 сати. Већ у 6 сати управитељ ваља да је на ногама. Срамота је за оног, који још у постели лежи, кад му је школа оживела.

Енергије се иште од управитеља школе. А шта је то енергија? Једни под том речју разумеју одлучност, други строгост у подржавању спољашњег реда и примерног владања. Енергија означава не само сталност воље, него и постојану радњу воље у том духу и правцу.

А шта значи управљати? Пре свега бити на месту, предњачити примером, бити првим радником. Управитељ је први — не над својим потчињенима, него први међу друговима учитељима, и треба да је не над њима, него међу њима, да чува и подржава њихово интересовање ка науци, да их соколи и утврђује.

А шта још значи — управљати? Значи — умети разликовати стварно од нестварног, главно од споредног, тражити у послу само оно, што је могуће, осећати добро и разум у сваког човека.

Сасвим је друго управљати — прописима, циркуларима, наређењима, конференцијама, реформама, инструкцијама, програмима. а сам седећи у свом кабинету, а на позив тек одлазити. Други мисле да је потребно, да би очували власт и уважење — слично перзијској шаху — ретко се виђати међу људима. Погрешна мисао!

Па ипак паметан управитељ зна и то, да, како у многи речима, тако и у многом писању има слабо вајде и да је могуће и без конференција и без протокола такођер озбиљно мислити о озбиљним питањима.

XLIII.

Од управитеља се тражи, да је и сам уман и вешт учитељ, да има позива за учитељство, да је одушевљен, а поред свега тога, да не мисли о каријери и о већем господству. Ништа човечје да му није познато; да љуби омладину, да је пријатељ друговима својим и да се брине о њиховим потребама. Будући сам први радник, одушевљава све на посао. У опхођењу са друговима својим да је природан, да уме, кад је потребно, и опоменути их и саветовати, али не оштрим речима и званичним тоном. Дobar управитељ љуби правду више свега, а са свакима поступа према природи и карактеру дотичника. Ето то су идеалне особине управитеља.

XLIV.

Велика је ствар одушевљење у делу васпитања и опхођења с људима. Но и оно треба да је природно и да не прелази у *шатор*. Благо оном, у кога је поред одушевљења и *хумор*. То је истинита *сол*, сваког одушевљења и велика снага, која одстрањује укоченост и формализам у одношају спрам школе и људи.

XLV.

У сваком позиву човек је дужан да се стара, да духом не клоне. Разне прилике и неприлике могу човека да убију, да духовно владају њиме, ако се сам не постара да духовно њима овлада. Та околност прети особито позиву учитељском. Учитељ, који је већ оуглао у свом раду у једној школи, може да малакше духом. Тај дакле губи способност да живи једним животом са школом својом и духовно да ју оживљава.

XLVI.

Неразумевање убија, а разум оживљава. Но, на несрећу, више је њих, који служе буквалном него разумном учењу. И често први претежнији су од других.

Зато се клони тога, ако те судбина постави надзорником школским. Најпотребније је да разликујеш стварно од нестварног, а одушевљење, ревност, љубав, осећај дуга — управо и јесте стварно у школском раду. И зато, кад видиш учитеља, који је душу своју положио

за науку и васпитање деце, а та деца хрле њему и слушају га, — клони се да му званично приступаш и да га буниш прописаним формализмом. Школа није канцеларија, а ако у њој овлада дух канцеларијски — тада је она пропала. Шта користи, ако учитељ пази на форму питања и одговора, ако он у школи механички ради. Буквални одговори још не показују знања, — и тим још мање појма, умења, способности и смисла да може напредовати и усавршавати се.

XLVII.

Постао си надзорником. Тешко теби, ако обилазећи школе, сматраш као главну и једину дужност — прегледати задатке, оцене и даље ићи. Тражи свуда учитеља, њега упознај, с њим пријатељски поступај, јер знај, да је он главно оруђе у школи. Ако се колеба — охрабри га, ако сумња — научи га. Ако се предао школи, не збуњуј га. Ако живи у нужди и оскудици, не буди равнодушан, него га охрабри у трпљењу, јер ћеш иначе пред Богом одговарати. А и делом користи човеку, па ћеш тиме показати да ревностно испуњујеш позив свој.

Преглед црквених уредаба о светим тајнама.

С руског превео и попунио: Ст. С. Илић.

(Свршетак.)

Уз лишење од свештеног чина не иде само по себи и одлучење од Цркве, нити од светих тајана, да се не би за један преступ дво-струко казнило, што и канони забрањују.

Пракса овопредеоно наше Цркве, у погледу рашчињавања свештеника судским путем, руководи се односним правилима и одредбама светих канона. На тој основи духовни судови воде исљеђења и доносе пресуде на преступе противу црквених правила,¹⁰ која се специјално односе на звање и дужности свештенослужитеља. У криминалним преступима суди кривцима грађански суд, но пресуда грађанскога суда није меродавна за духовне судове те ови нису обвезани донети одлуку, по којој би се неко имао лишити чина, пре но што сами не изврше истрагу по тој ствари. Сем тога надлежни епископ дијецезан

¹⁰ в. § 53. Деклараторије од 1779. и Конз. сист. одс. I. § 4.

има права захтевати, да при суђењу којег православног свештеника пред грађанским судовима присуствују по два свештеника, да се осведоче о томе, да ли се при исљеђењу и суђењу право поступа, дотични свештеници не могу ни којим начином утецати у расправу грађанског суда. У случају, да је грађанским судом кажњиви преступ, и по канонским прописима кажњив, духовни суд ће донети и извршити евентуалну своју одлуку над кривцем.¹¹ Будући да дисциплинарна правила за свештенство Митрополије Карловачке не одређују посебно преступе који повлаче за собом лишење чина, то се већ из смисла односних §§ поменутих правила разумети мора, да су исти преступи они, за које канони прописују лишење чина.¹² У осталом у смислу наредбе Конзисторијалне системе од 1782.¹³ односно у смислу превишње одлуке, којом су дисциплинарна правила од Његова Величанства потврђена, дозвољено је сваком осуђеном да рекурира на Његово Величанство противу одлуке надлежних духовних судова, и Његову Величанству је задржато право, да уништи евентуалну одлуку.¹⁴

У Русији, одлуку гледе лишења чина може доносити како духовни тако исто и грађански суд. Духовни суд доноси евентуалну одлуку своју, на преступе којима су специјално повређена правила о звању и дужностима свештенослужитељским: за криминалне преступе, одлуку којом се неко свештено лице има лишити чина, доноси грађански суд, али уз учешће духовне власти, која и у овом случају започиње само судско исљеђење, и решење грађанскога суда у овоме погледу тек је тада правомерно, када га духовна власт за таково призна, те уједно не може ништа да изнесе, што би кривца могло оправдати.¹⁵ У сваком случају осуђенима остаје право, да апелују на Свети Синод; у случају да овај апелату не уважи пресуда се извршује сходно решењу епархијских власти.¹⁶ Само свргнуће се обично обавља свечано у цркви; и после јавно прочитане пресуде духовнога суда, архијереј, који извршује овај чин, скида одежду и епитрахиль,

¹¹ Декларат. од 1779. § 53.

¹² в. § 3. Дисциплинар. правила.

¹³ Конз. сист. одс. IV. § 4.

¹⁴ Срп. Сион бр. 16. ex 1900. стр. 255.

¹⁵ Уст. конс. ст. 160. 161. 186.

¹⁶ *ibid.* стр. 181.

које је осуђени обукао био, говорећи „недостојан“¹⁴, а за тим ножницама стрижу му браду с десне и леве стране и на глави косу на три места, говорећи „недостојан“.¹⁷ Акт овај нити се може сматрати, нити се сматра за тајанствени акт, којим се недостојноме одузима, некада већ саопштена благодат тајне свештенства, за коју је (благодат) преступник већ самим преступом својим постао недостојни гасуд, те ју услед тога и изгубио; него је акт свргнућа, само обредни начин прокламовања канонске пресуде духовних власти, евентуално засведочење од стране духовне власти пред целом Црквом, да дотични није више носилац божанствене благодати тајне свештенства, односно члан свештене јерархије.

На крају прегледа канонских прописа о свештенству, додаћемо неколико речи о свештенству религијозних заједница, које се одцепаши од православне Цркве.

Питање: да ли свештенство јеретичких и расколничких религијозних заједница може признати православна Црква за таково, решава се у опште — на основу старих позитивних канона црквених, посебице чак и на основу примера старе Цркве. Апостолска правила говоре у овом погледу у опште овако: „Ако који епископ, или презвитер, или ђакон, прими од кога друго рукоположење, нека буде свргнут и он и онај, који га је рукоположио; осим случаја да се докаже, да је од јеретика био рукоположен. Јер који су од шакових крштени или рукоположени, не могу бити ни верни, ни клирици“ (прав. 68). Апостолска правила отворено називају такве свештенике, такођер и лажним свештеницима (прав. 47). Свети Василије Велики пак говори: „Премда је почетак одељења био услед раскола, али одступници не су више имали на себи благодати Духа Светога, пошто је нестале саопштења те благодати чим се прекинуло прејемство, јер први који се оделише добили су били од оца рукоположење, те су имали благодат духовну кроз то, што су на њих руке положене биле, али одељени и поставши услед тога световњаци, не имадоше више власти ни да крсте, ни да рукополажу, дакле не могоше давати другима благодат Духа Светога, коју су сами изгубили“ (прав. 1 А. Лаод.

¹⁷ Еп. Никодим: Правила књ. I. стр. 58. у белешци, и стр. 494. у тумачењу 21. правила Трускога сабора.

32). У осталом стара је Црква у погледу примене ових одредаба на свештенство разних јереси и расколâ, исто тако неједнако поступала као и према крштењу обављеном од јеретика и расколника. Тако на пример из старих саборских и отачких одредаба сазнајемо, да је Црква признавала свештенство неких од заједнице њезине одпалих религијозних друштава, и у случају да су се такви свештеници обраћали у православље, није захтевала да се исти поново рукоположе. Такве су одредбе првог васељенског сабора гледе катара (прав. 8); свети Василије Велики исто то говори у погледу енкратита (прав. 1); Картагенски је сабор (419) наредио — да се има признавати свештенство донатиста (Карт. 79). Али клирици монтанистички, павликијански, архијански, македонијански и других јеретика, ако су се обратили, нису се примали непосредно у клир православне Цркве, него ако су били достојни да заузму свештеничку службу, добивали су од православних епископа ново рукоположење (I. вас. 19. Лаод. 8). Такође не признаваше православна Црква свештенство добивено од каквих год епископа самозванаца или неправилно рукоположених, као и оно које је рукоположено у онаквим друштвима, која и ако нису одступила од чистоте православног учења, али су се одделила од законитог православног свештеноначалства, те који су у својим самовољним збориштима хтели да имају независно свештенство (II. вас. 4. 6. ап. 31. Антиох. 5. Гангр. 6). Када су у деветом веку избиле несугласице међу источном и западном Црквом, сабори, који су ишли за тим да изгледе исте размирице, нису оспоравали каноничко достојанство и правилност римскога свештенства. Према томе на десетом помесном, Цариградском сабору (879) закључено је, „да ако су који клирици, или световњаци или епископи из Италије, који бораве у Азији, или Европи или Ливији, били одлучени, или свргнути, или анатемисани од најсветијега папе Јована, исти ће бити сматрани на томе ступњу казне и код Фотија, најсветијега патријарха Цариградскога, то јест или свргнути, или анатемисани, или одлучени. И које клирике, или световњаке, или архијерејског или јерејског чина, Фотије, најсветији наш патријарх, ма у каквој било области подвргне или одлучењу, или свргнућу или ана-

теми, нека такве призна под истом осудом казне и најсветији папа Јован п с њиме света божја Црква римска“ (прав. 1). И после коначног оцепљења западне Цркве, многи и извршни канонисти источне Цркве признавали су правилност римских хиротонија.¹⁸ Како је темељ законитог свештенства непрекинуто пријемство дарова Духа Светог од апостола, а путем јерархијског рукоположења, то се свештенство религијозних заједница које се едеште од православне Цркве, само у томе случају може сматрати за канонички — правилно, ако се у дотичним заједницама у чистоти сачувало то прејемство, и ако се учење дотичних заједница разликује од православног учења само у споредним стварима и обредима, а не у стварима које се тичу основних догмата вере и битности светих тајана.¹⁹ Но чим се прекине апостолско прејемство, те друштва која одпаду од православне Цркве, установе своје засебно свештенство, које нема тога прејемства, или предају свештена права непосвећеним световњацима или приме од православне цркве одлучене свештенослужитеље и примају их за свештенике — свештенство тих друштава не може се сматрати за канонички правилно и истинито, те досједно томе ни клирици таквих друштава, ако се обрате у Православље, не могу задржати на себи свештени чин, него морају примити ново рукоположење ако су иначе по својим личним особинама тога достојни. Основа наведених закључака налази се у старим канонима и старом примеру источне православне Цркве (в. горе наведена правила). На том темељу признаје наша Црква римско свештенство за правилно, а протестанско не признаје за таково. По установљеном поретку православне Цркве у Русији, римском свештенику, који се обраћа у Православље оставља се на вољу да задржи чин и степен свештенства или да га се одрече. У потоњем случају, дужан је дотични издати писмену изјаву надлежној епархијској власти, да се не ће служити правима, нити да ће вршити дужности својег пређашњег звања, као и да у будуће не ће молити, да му се поврати црквени степен којег је пређе имао.

¹⁸ v. Demetrii Choniateni archiep. burgar. resp. et Johannis episc. Citri ad episc. Cabasilam ap. Leunclav. in jure graecoromano. lib. 5. resp. 1.

¹⁹ в. *Еп. Никодим* Правила књ. I, стр. 115. и 139—141.

У овом случају преводи се у Православље као и сваки други световњак.²⁰

²⁰ в. Уст. коне. стр. 30. прим.

Књижевне оцене и прикази.

Свештенство и народ православне српске епархије Далматинске своје многозаслужном Архиепископу, Његовом Преосвештенству високо достојном господину, господину Никодиму. Нови Сад. Штампарија Ђорђа Ивковића. 1901. Стр. 32. —

На првом месту ове угледне књижице вели Епархијско свештенство овако:

„Поводом најновијег књижевног дјела Његовог Преосвештенства Господина епископа **Никодима**, под натписом *Православна Далмација* које су дјело православно Срби далматински необичном жељом очекивали, — многозаслужни преосвештени писац примио је у знак дубоког признања и свесрдне захвалности мноштво писмених изјава како од подручног Му свештенства тако и од народа свога. Између тих многобројних изјава, радосни смо што можемо штампом јавности предати изјаве свега свештенства и изјаве оних црквених општества која су, по неоспорном свједочанству преосвештеног писца *Православне Далмације*, заузимала најугледније мјесто и играла најважнију улогу у најкритичнијим моментима црквено-народне прошлости овог владичанства.

Наша потомци моћи ће и по овим изјавама судити, како су очевидци и свједоци рада Његовог Преосвештенства високо достојног Господина епископа **Никодима**, знали високо цијенити Његове заслуге, што их је стекао неуморним трудом на пољу богословске науке у духу православне цркве и српске народности. Слава му!“

У књижици су штампане адресе: 1. Епархијске Конвисторије, 2. Богословског завода, 3. Епархијских манастира, 4. Свештенства пет протопрезвитера, 5. Вероучитеља средњих завода 6. Општества Задарског, Шибеничког, Скрадинског, Врличког, Дрнишког, Кричанског, Баљачког, Кањанског и Биочишког.

Све ове адресе проткане су једним осећајем високог поштовања и захвалности обилном, умном и значајном књижевном раду и неуморном свесрдном архиепископском деловању Његова Високопреосвештеног господина епископа *Никодима Милаша*, којих радња је класичан сведок и најновије, велико и опсежно, са огромним трудом и топлим љубави

написано дело високопреосвештеног писца: „*Православна Далмација*“. Гласу целе Епархије Далматинске радо придружимо и своје: Слава високопреосвештеном епископу *Никодиму!*

ЛИСТАК.

Белешке из црквено-школског и просветног живота.

У Митрополији Карловачкој.

(Споменик Краља Милана,) који је по превизиој наредби нашега Владара израђен у обртној школи у Загребу, стигао је 14. (27.) децембра о. г. у манастир Крушедол, где је у св. храму с лева, на западној страни, постављен.

У своје време јавићемо кад ће бити споменик освећен. —

(Митрополитски Црквени Савет) држао је своје седнице од 17—19. децембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова присутни су били: високопреосвештена господа епископи *Мирон Николић* и *Михаило Грђић*, г. г. архимандрит *Анатолије Јанковић*, окр. протопрезвитер *Јован Борога*, протопрезвитер *Јован Вучковић*, *Др. Стеван Павловић* и *Лазар Обреновић*.

(Школски Савет) држао је своје седнице дана 20. децембра о. г., под председништвом Његове Светости, преузвишенога господина патријарха *Георгија Бранковића*. Од чланова су били присутни: г. г. окр. протопрезвитер *Јован Борога*, *Др. Михаило Полит*, *Др. Ника Максимовић* и *Теофило Дилић*.

(„У чему је ствар?“) С тим питањем и под таквим именом штампан је ових дана у Новом Саду неки памфлет. Опака намисао ударена му је на чело жигом, којим се још хвали, да „излази пред сазив нашег народно-црквеног сабора.“ Сигурно зато, јер злим дусима у то време не треба мира, него мутњаке.

Да се окарактерише цинизам, у којем је постао и којим је написан овај памфлет, доста је рећи, да је писац тога памфлета Јаша Томић. Његов цинизам отворено шири и јерес, називајући Цркву — „заједницом људи, који су сједињени вером“. И то вером, по чијем учењу апостолима, епископима и целој Јерархији Христос није дао ни оставио у Цркви никакву власт и управу, него само „службу и учење“.

Ради куријозума споменућемо још само, да памфлетисти „није баш одвише тешко и заморно“ било,

у „помрчини“ и магли својих недонесених појмова, пронаћи и извор црквене аутономије, који је, по његову разумевању, у недозвољености, да држава чини оно, „што би штетило закониту вољу цркве.“

Шаљивчињама остављамо — ако им је до тога — да се сити насмеју на том извору, а свештеницима радикалима остављамо, да се пред догматиком свога патрона - вође разрачунају са догматиком православне Христове, једне, свете, саборне и апостолске Цркве с једне, а с друге стране са својом свештеничком свешћу и савешћу.

А чама је доста, што су баш сами радикали казали „у чему је ствар?“ Они хоће и они се надају, да ће бар толики део народа „поћи за радикалном странком,“ колики ће довољан бити, да на предстојећим изборима изабере толики број радикалних посланика, колики ће бити потребан за *одлучан рад*, т. ј., да радикали уђу у Саборски Одбор. То је — *пре свега*. У колико су места у Митрополитском Црквеном и Школском Савету упражњена, да се *одмах* попуне радикалима. Жаве још, старе чланове ових митрополитских власти, отерали би радикали тиме, што би им изразили своје суверено неповерење, а онда би и њихова места попунили радикалима. Са радикалске силе у митрополитским властима, прешло би господство радикалско и по епархијским областима, свих седам Епархија.

И тако би постануло силно царство, царство — радикалско.

Ето, *у томе је ствар!* А то смо знали и пре памфлета, који ће такођер сведочити потомству нашем о болести, коју је имао да прекужи јадап народ наш, ожаловљена и потиштена Црква наша, но коју ће — ако Бог даде — и прекужити.

У Србији.

(Универзитет.) Њ. В. краљ Србије дао је претходну санкцију законској основи, којом ће се данашња Велика Школа подићи на степен универзитета. Законску основу ову ће Народна Скупштина узети у претрес сигурно после Божићних ферија.

(Архимандрит *Мирон Ђорђевић*.) Бивши настојатељ манастира Ковиља, у Бачкој Дијецези, игуман *Мирон Ђорђевић*, произведен је, по решењу Св. Архијерејског Сабора у Србији, на степен архимандрита. Г. *Мирон* је настојатељ манастира Манастије.

(Библиотекар Народне Библиотеке у Београду.) Указом краља Њ. В. Александра постављен је за библиотекара Народне Библиотеке у Београду професор и академик *Љубомир Јовановић*.

(Народно Позориште у Београду.) Српска влада је одобрила, да се управи народног позоришта

учини позајмица од 40.000 динара, ради потпуног реновирања позоришне зграде споља и изнутра, и ради проширења позорице.

(Одликвана уметница.) Њег. Вел. краљ Србије Александар одликовао је младу српску уметницу *Јелену Поповићеву* орденом Св. Саве V. реда.

У Русији.

(Становништво у Русији по вероисповестима).

По званичним податцима, скупљеним г. 1897., има у Русији свега 125,668.000 душа. Од ових су 87,384.000 православне вере, 11,420.000 римокатоличке, 13,888.000 мухамедове, 5,189.000 јеврејске и 3,743.000 протестантске; а остатак припада разним другим вероисповестима.

Нове књиге.

Из прошлих дана, слике, црте и приче од *Милана Савића*. (У гимназији — На Бечком свеучилишту — У руској војсци — У Јени и Лајпцигу — Phil Dr.) У Новом Саду. Издање српске књижаре Браће М. Поповића 1902. Стр. 178.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 721/6СЗ. из 1901.

168 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију 6. разреда у Срп. Црњи овим се расписује стечај. Компетенти нека своје прописно инстурјисане молбенице поднесу овој конзисторији надлежним путем до 3/16. фебруара 1902. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 11. (24). децембра 1901. год.

Председништво

епарх. конзисторије темишварске.

Ad E. O. 1351, зап. ех 1901.

3—3 164

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у заклади Михајла Пајића негдањег грађанина горњо-карловачког од годишњих 400 круна за ученике основних школа и ниже гимназије у Карловцима овим се расписује стечај.

Компетенти имају исправама доказати да су Срби источно-православне вере, припадници Аустро-Угарске монархије, да су сиромашни, потпуно здрави и крављим богињама накаламљени, да су доброг владања и да имају бар добар успех у наукама.

Првенство на стипендију имају они Срби источно-православне вере, који исправама докажу, да су сродници фундатору Михајлу Пајићу и то према родословљу парохијског звања у Петрињи од 12. октобра 1892. обнародованом у „Српском Сиону“ бр. 16. ех 1893. и у „Narodnim Novinama“ бр. 95. ех 1893.

Питомци, који буду изабрани, почеће ужи-

вати стипендију са почетком другог полгодија 1901/2. школ. године.

Компетенти ваља своје инстурјисане молбе да поднесу председништву саборског одбора најдаље до 15. (28.) фебруара 1902.

Из седнице срп. прав. нар. цркв. сабор. одбора, држане у Карловцима 26. септембра (9 окт.) 1901.

Председништво

срп. прав. нар. цркв. сабор. одбора.

СТЕЧАЈ.

166 2—3

На место учитељице у Куману са платом у готову новцу 800 круна, у име паушала 25 круна, у име послуге 50 круна, са једним ланцем земље, огревом у природи или 48 круна у новцу станом у природи или 150 круна у новцу и петогодишњим доплатком.

Дужности су прописане.

Рок стечаја јесте 6 недеља од првог увршења.

Из седнице месног школског одбора држане 11. Новембра 1901. г. у Куману.

Рада Милосављев

председник школ. одбора.

ОГЛАС.

167 1—1

Српска прав. црквена општина у Инђији има за издавање под најам од 1. априла 1902. на три године: 1 дућан и 3 собе са улице, а из авлаје 2 собе, 2 кујне, 1 магацин, 1 подрум, 1 шпајз, 1 шталу и 1 шупу.

Писмене понуде нека се пошљу до Св. Саве и. г. на председништво црквене општине.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

СТЕВА ПИСАРЕВИЋ

САМО СВЕШТЕНИЧКОГ ОДЕЛА КРОЈАЧ

Дунавска ул. 20. **НОВИ САД** Дунавска ул. 20.

Част ми је пречасној г.г. свештеницима до повољног знања ставити, да сам добио јесењи и зимски штофова за хаљине, јер сам ступио у сvezу са првим горњим фирмама (фабрикама) које само ту робу израђују и исту за готов новац повлачим, стога могу много јефтиније да дајем, него оне подузимајуће фирме, које у моју струку спадају.

Појасева у свакој боји најбољег квалитета и камилавки од кадифе и које имадем увек готови. Неповољне поручбине примам натраг. Мустре на углед шаљем бесплатно.

140 8—10

Највећи, најлепши, најбољи и најјефтинији избор у одеждама, барјацима, литијама, стихарима, завесама, палонима и осталим црквеним утварима налази се само у

СТОВАРИШНОЈ РАДЊИ ПОЗЛАТАРСКЕ РАДИОНИЦЕ

ЛУЈА ТАУША

У НОВОМ САДУ, код „Златног Крста“
ДУНАВСКА УЛИЦА (ОСНОВАНА 1883. ГОД.)

Сваки уштеђује свој новац ако моју радњу не презире, а баца га, ако се даје наговорити, те исту мимоиђе!

Као стручњак и произвађач у стању сам, да са свим овима у мојој отвореној радњи налазећим се, а у мојој радионици солидно израђеним срп. православним црквеним предметима са врло умереном ценом послужим.

Стотинама писмених признања.

Услед наступајућих празника сам ове цене знатно смањно. Н. пр. Једна солидна израђена одежа са припадајућим прибором од полусвяленог црквеног дамаста 2 и 3 стп. широки бортнама, леном и добром поставом само 28 фор. Од Лампаса у разним цркв. бојама . 35 фор. Брокад трајним златом уткан . . . . 35 фор.

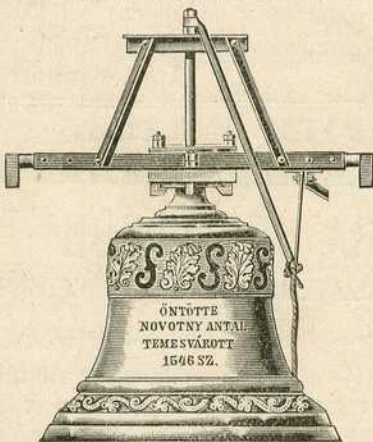
а тако и по цену од 45—100 до 300 фор.

Ствари које се не допадају примам натрат и замењујем другим. Пресвета Богородица из Русије са металом кована и позлаћена, са 10 стп. широким позл. оквиром стаје 8 фор., величина 36—42 стп. А од кина сребра урезом украшена и позлаћена из „Икони и кјотный магазинъ Ст. Петербург и Москви“ са 10 стп. широким позлаћеним оквиром, стаје 10 до 12 фор. — величина 40—45 стп.

Илустровани ценовник па и мустре шаљем бесплатно.

Телеграм адреса: Тауш, Нови Сад.

160 4—4

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвозђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од мене изнађена и много пута одликована

патентирана са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена и зато имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 408 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвозђа, у торуњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвозђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

27—ex 1901. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленаарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленаарском медаљом.